

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Analyse van de (non)-take-up van de Hello Belgium Railpass

december 2021

**STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE,
BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING**

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Inhoud

Inleiding.....	2
1. Context van de maatregel en de analyse.....	3
1.1 Een gratis treinrittenkaart als COVID-19-maatregel	3
1.2 Risico van non-take-up van rechten	4
1.3 Lancering van de Hello Belgium Railpass	5
1.4 Een opportuniteit voor een socio-economische analyse van de (non-)take-up van de Hello Belgium Railpass.....	6
1.5 Beschrijving van de data.....	7
2. Analyses op individueel niveau	11
2.1 Gewest.....	11
2.2 Geslacht	12
2.3 Leeftijd	13
2.4 Nationaliteit en herkomst	14
2.5 Equivalent beschikbaar inkomen	15
2.6 Opleidingsniveau	17
2.7 Huishoudtype	18
2.8 Logistische regressie.....	19
3. Analyses op het niveau van gemeenten	20
3.1 Take-up naar gemeente	20
3.2 Nabijheid van een treinstation	21
3.3 Grootte van de gemeente	22
3.4 Gemiddeld fiscaal inkomen per inwoner	23
3.5. Opleidingsniveau van inwoners	24
3.6. Arbeidsmarktdeelname	25
4. Analyse op niveau van statistische sectoren	29
4.1 Equivalent beschikbaar inkomen	29
4.2 Opleidingsniveau	32
4.3 Vergelijking van de (non-)take-up rate met een armoede-index op het niveau van statistische sector	34
Besluit	36

Inleiding

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder: het Steunpunt tot bestrijding van armoede) is een onafhankelijke, interfederale, publieke instelling met als opdracht om de effectiviteit van de uitoefening van mensenrechten in situaties van armoede en bestaansonzekerheid te evalueren. Op basis van deze opdracht heeft het reeds vele jaren bijzondere aandacht voor de problematiek van non-take-up van rechten: situaties waarin mensen hun rechten niet (kunnen) realiseren, en dit omwille van verschillende redenen.

Daarnaast volgt het Steunpunt tot bestrijding van armoede de maatregelen op die op de verschillende overheidsniveaus worden genomen, vanuit een armoede-invalshoek ; het voorbije anderhalf jaar ook in het kader van de COVID-19-crisis. We publiceerden in het kader hiervan een interfederaal overzicht van maatregelen van de verschillende overheden¹ – meermaals geactualiseerd - die een steun kunnen betekenen in situaties van armoede en bestaansonzekerheid. Daarnaast bracht het Steunpunt ook adviezen uit met betrekking tot bestaande of mogelijke beleidsmaatregelen. Deze adviezen en andere materiaal met betrekking tot de COVID-19-crisis zijn beschikbaar op een thematische webpagina².

In deze nota geven we de resultaten weer van een analyse van de take-up en non-take-up van de Hello Belgium Railpass, de gratis treinrittenkaart die in het kader van de COVID-19-crisis in september 2020 kon worden aangevraagd.

In het kader van de actuele COVID-19-crisis nam de overheid in juni 2020 de beslissing om aan elke inwoner van België van 12 jaar of ouder een gratis treinrittenkaart toe te kennen. De aanvraag moest digitaal gebeuren. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft onmiddellijk gewezen op het risico van non-take-up bij deze maatregel, onder meer wegens de digitale vorm van deze aanvraag en de moeilijkheden die verschillende burgers hierbij dreigden te ondervinden (problematiek van de digitale kloof). Hieromtrent zijn verschillende contacten geweest met de NMBS en het kabinet van de federaal minister van Mobiliteit.

Tegelijk groeide het besef dat dit een bijzonder grote opportuniteit was om de take-up – en dus ook de non-take-up – te analyseren. Het feit dat er weinig voorwaarden aan de maatregel verbonden waren, en elke inwoner de mogelijkheid had om de pass aan te vragen, bood een unieke kans om een dergelijke analyse uit te voeren op basis van socio-economische variabelen. Deze analyse heeft wel enkel betrekking op de aanvragen van de Railpass, en niet op het effectieve gebruik ervan ; het gebruik werd immers niet geregistreerd.

Onze dank gaat uit naar de NMBS en de FOD Mobiliteit en Vervoer die ingegaan zijn op onze vraag om de data van de aanvragen van de Hello Belgium Railpass door te geven aan Statbel, het Belgische statistiekbureau, voor een kruising met hun socio-economische databanken, en

¹ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). [Overzicht van COVID-19-maatregelen, ter ondersteuning in situaties van armoede en bestaansonzekerheid](#), versie 20 juli 2021.

² Zie: <https://www.armoedebestrijding.be/themas/covid-19/>

alle nodige stappen hebben ondernomen – in nauwe samenwerking met de FOD Economie en Statbel - om deze datatransfer te realiseren.

Ook dank aan Statbel voor de ondersteuning bij onze aanvraag tot datakoppeling en de realisatie van de kruising van de Hello Belgium Railpass-data met hun databanken.

Tenslotte ook bijzondere dank aan HIVA-KULeuven voor hun statistische verwerking van de data, en hun ondersteuning bij de analyse en beschrijving door het Steunpunt tot bestrijding van armoede van de resultaten .

1. Context van de maatregel en de analyse

1.1 Een gratis treinrittenkaart als COVID-19-maatregel

Op 6 juni 2020 besliste de Kern+10 van de toenmalige regering Wilmès dat – als maatregel in het kader van de COVID-19-crisis - er aan elke inwoner van België een gratis treinrittenkaart zou worden toegekend met het oog op het herstel van de Belgische economie en het promoten van het spoor als openbaar vervoer. Volgend op deze beslissing en op de aanbevelingen van de NMBS en haar Raad van bestuur, werden op 19 juni 2020 de modaliteiten en de timing van de gratis pass bekend gemaakt, op basis van een akkoord tussen de Minister van Mobiliteit en de NMBS: er wordt voorzien in een gratis pass van 12 ritten, bruikbaar voor een periode van 6 maanden met een maximum van 2 ritten per maand, aan te vragen via een online formulier (met eventuele telefonische assistentie)³.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft vervolgens in de daaropvolgende dagen een advies⁴ uitgebracht en contact opgenomen met de federaal minister van Mobiliteit en de NMBS.

In dit advies uitten we enerzijds onze waardering voor het initiatief. Op het vlak van mobiliteit kan dit initiatief een echte steun betekenen voor de meest kwetsbare mensen in onze samenleving. De verschillende werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede (cfr. zijn laatste tweejaarlijkse Verslag ‘Duurzaamheid en armoede’⁵) hebben immers het belang van de toegang tot natuur en publieke ruimte – én van mobiliteit - aangetoond. In de COVID-19-crisis - en in het bijzonder tijdens de perioden van lockdown - was dit uiteraard nog pertinenter als we weten dat heel wat mensen heel beperkt gehuisvest zijn, in slechte woonomstandigheden leven, in een vervuilde omgeving wonen, weinig publieke ruimte of natuur in de buurt hebben...

³ News.Belgium (2020). [NMBS/Infrabel: 12-trajecten-pass en prefinanciering van het Waalse GEN, 18 juli 2020](#).

⁴ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2020). [Advies van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting over de gratis ‘Rail Pass’ maatregel in het kader van de herwaardering van de koopkracht van de consumenten tijdens de Covid-19-periode](#), 23 juni 2020.

⁵ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). [Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2018-2019](#), Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Voor mensen die niet over een auto beschikken betekent het openbaar vervoer vaak het belangrijkste, of zelfs het enige, middel om een stukje publieke ruimte of natuur te kunnen opzoeken, weg van alles.

Anderzijds vroeg het Steunpunt tot bestrijding van armoede - in het licht van de problematiek van non-take-up van rechten – om voldoende aandacht te hebben voor de moeilijkheden van mensen in een preciaire situatie om van dit gratis aanbod gebruik te maken en de Railpass aan te vragen. In het volgende punt gaan we even dieper in op deze problematiek van non-take-up van rechten.

1.2 Risico van non-take-up van rechten

Non-take-up van rechten is de problematiek waarbij personen – omwille van verschillende redenen (gebrek aan informatie, schrik voor stigmatisering, schrik voor perverse gevolgen van de hulpvraag, complexe administratieve procedures, ...) - bepaalde rechten niet opnemen. Bij heel wat maatregelen en rechten is de omvang van deze non-take-up veel groter dan gedacht. We beschikken in België over weinig cijfermateriaal, maar de beschikbare cijfers en internationale onderzoeken wijzen op een grote omvang, in het bijzonder bij kwetsbare groepen. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede werkt reeds jaren op deze problematiek, in overleg met verenigingen waar armen het woord nemen en verschillende andere actoren, met een seminarie in 2014, en vervolgens een boek⁶ met bijdragen op basis van het seminarie en een video ter sensibilisering voor gebruik binnen onderwijsinstellingen, organisaties en instellingen⁷. Uit het overleg binnen het Steunpunt komt sterk naar voren dat maatregelen – als ze niet van in het begin ontworpen worden op basis van de kenmerken van situaties van personen in een kwetsbare positie – riskeren dat diegenen die juist het meest nood hebben aan de maatregelen, er niet mee bereikt worden.

Internationaal bestaat de aandacht voor deze problematiek al langer, en is er bijzondere expertise opgebouwd door bijvoorbeeld het Franse onderzoekscentrum Observatoire des non-recours aux droits et services (ODENORE)⁸. In België heeft prof. Wim van Oorschot in het begin van de jaren 2000 de thematiek aangebracht⁹. In 2016 heeft het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad heeft zijn armoederapport aan de thematiek

⁶ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (eds.) (2017). *Armoede en ineffectiviteit van rechten: non-take-up van rechten*, Brussel, la Chartre.

⁷ Dit materiaal is beschikbaar op: <https://www.armoedebestrijding.be/themas/non-take-up-van-rechten/>. Het Steunpunt werkt momenteel aan een interfederale nota, met indicaties voor non-take-up en oplossingspistes in verschillende domeinen, die binnenkort zal worden gepubliceerd.

⁸ Observatoire Des Non Recours aux Droits et Services - ODENORE (2012). *L'envers de la « fraude sociale ». Le scandale du non-recours aux droits sociaux*, Paris, La Découverte, coll. « Cahiers libres », p. 180.

⁹ Van Oorschot Wim (2002). "Targeting welfare: on the functions and dysfunctions of means-testing in social policy, World poverty: new policies to defeat an old enemy" (dir. P. Townsend et D. Gordon), Bristol, Policy Press, p. 181-186.

gewijd¹⁰. En ondertussen zijn ook specifieke onderzoeken gestart, met onder andere het TAKE-onderzoek en het Belmod-onderzoek.

In zijn advies rond de Hello Belgium Railpass wees het Steunpunt op het belang en de mogelijkheden inzake een automatische toekenning (waarbij de rechthebbenden niet zelf initiatief moeten nemen en een recht automatisch toegekend krijgen, op basis van de beschikbare databanken), aangepaste communicatie naar specifieke bevolkingsgroepen, proactieve initiatieven naar bepaalde bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld via een gerichte brief om de maatregel kenbaar te maken), betrokkenheid van netwerken en organisaties, ondersteuning bij de aanvraag (telefonisch, maar ook via stationsloketten of bijvoorbeeld gemeentehuizen en sociale huizen) ...¹¹

In hun reactie op het advies gaven de NMBS en de federaal minister van Mobiliteit aan dat ze omwille van verschillende redenen overgegaan zijn tot een digitale aanvraagprocedure: de bijzonder korte termijn waarin de maatregel moest geoperationaliseerd worden, de technische uitdagingen voor de uitvoering van de maatregel, het niet beschikken over de adressen van alle Belgische inwoners, de gezondheids crisis en de sanitaire voorschriften waarbij een grote toeloop op de loketten van de stations of gemeenten diende vermeden te worden, het vermijden van bijkomende administratieve last voor de gemeentelijke diensten...

Tegelijk erkende men het risico dat mensen in precare situaties verschillende moeilijkheden zullen ondervinden, evenals de nood om hen extra te ondersteunen bij de aanvraag van de pass. Zo werd voorzien in een speciaal telefoonnummer (02/3001515) voor telefonische assistentie bij het invullen van het onlineformulier en voor overname – indien nodig – van de aanvraag. Het was ook voor derden (familie, vrienden, maar ook organisaties) mogelijk om een aanvraag voor iemand anders te doen. Men wilde ook voorzien in een brede communicatiecampagne.

In volgende contacten tussen de NMBS en het Steunpunt werd verder ingegaan op de piste om zo veel mogelijk organisaties te betrekken in de bekendmaking van de maatregel en de ondersteuning van de aanvraag.

1.3 Lancering van de Hello Belgium Railpass

Op 31 augustus 2020 werd de ‘Hello Belgium Railpass’ gelanceerd, de gratis 12-treinritten-railpass voor alle inwoners van België. Tot uiterlijk 30 september 2020 kon elke inwoner van het

¹⁰ Observatorium voor gezondheid en welzijn Brussel (2017). [Inzichten in non take-up van de sociale rechten en in sociale onderbescherming in het Brussels Gewest. Brussels Armoederapport 2016](#), Brussel, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

¹¹ Zie ook de verschillende gradaties die het Steunpunt in zijn werkzaamheden rond automatische toepassing van rechten promoot:

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2013). [Automatisering van rechten met betrekking tot de bevoegdheden van de federale Staat](#), Nota op vraag van de Begeleidingscommissie, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

POD Maatschappelijke Integratie en Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2020). [Automatisering van de rechten](#), Brussel, POD Maatschappelijke Integratie en Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

land ouder dan 12 jaar (of die 12 jaar wordt tegen eind maart 2021) met zijn of haar rijksregisternummer deze pass online aanvragen via de website hello-belgium.be.

In een aparte mail riep de NMBS de gemeenten, OCMW's, en andere lokale organisaties op om assistentie te bieden aan mensen die het moeilijk hadden bij de aanvraag, opdat *“wie het meeste baat heeft bij de gratis pass, niet uit de boot valt”*. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede ondersteunde deze oproep van de NMBS om dit aanbod zo veel mogelijk bekend te maken bij mensen in een precaire situatie en hen te helpen in hun aanvraag op de website, via een mailing aan talrijke organisaties en een persbericht¹². Op deze oproep kregen we trouwens veel positieve respons, van bijvoorbeeld armoedeorganisaties, buurtorganisaties, onderwijskoepels, lokale overheden, administraties, regionale arbeidsbemiddelingsdiensten, afdelingen van politieke partijen... Tegelijk kwamen er ook signalen van organisaties en burgers over het betalend karakter van het telefoonnummer, de wachttijden bij deze telefonische assistentie, de moeilijkheden bij de aanvraag voor personen met een bisnummer (identificatienummer voor personen die niet ingeschreven zijn in het Rijksregister) en voor dakloze personen...

Op het einde van de aanvraagperiode hadden een groot aantal burgers de Hello Belgium Railpass aangevraagd, namelijk 3.472.990 personen.

1.4 Een opportuniteit voor een socio-economische analyse van de (non-)take-up van de Hello Belgium Railpass

Zoals reeds vermeld, werkt het Steunpunt tot bestrijding van armoede reeds jaren op het thema van (non-)take-up van rechten. In België beschikken we echter over bijzonder weinig cijfers en gegevens betreffende deze problematiek. Hoewel dit probleem niet gemakkelijk te kwantificeren is, zijn er in verschillende publicaties¹³ indicaties voor een vrij grote omvang van het fenomeen van non-take-up.

De maatregel van de Hello Belgium Railpass – met een gratis aanbod voor elke inwoner van België op basis van het rijksregisternummer – was een uitgesproken en unieke kans om de take-up te evalueren, op basis van en door kruising met socio-economische gegevens. Het leek voor het Steunpunt tot bestrijding van armoede dan ook een bijzondere opportuniteit om te kunnen beschikken over geanonimiseerde data die het mogelijk maken om zicht te krijgen op de take-up (en non-take-up) van de gratis pass, een éénmalig initiatief, op basis van een socio-economische variabelen. Naar ons weten zou voor de eerste keer zijn dat we in België over dergelijke gegevens kunnen beschikken voor een dergelijke brede – algemene - maatregel.

¹² Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2020). [Persbericht – Hello Belgium Railpass : ondersteuning voor diegenen die het meest baat hebben bij dit aanbod](#), 14 september 2020.

¹³ Van Hootegem, Henk en Françoise De Boe (december 2017). [“Waarom mensen in armoede hun rechten niet kunnen realiseren”](#), *Samenleving en politiek*, nr. 10, p. 55-62.
 Observatorium voor gezondheid en welzijn Brussel (2017). [Inzichten in non take-up van de sociale rechten en in sociale onderbescherming in het Brussels Gewest. Brussels Armoederapport 2016](#), Brussel, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft dan ook een aanvraag opgesteld - op basis van zijn opdrachten in het Samenwerkingsakkoord ter bestendiging van het armoedebeleid (art. 3 en art. 5., § 1) rond het verzamelen en het gebruik van gegevens - om de Hello Belgium Railpass-data te kunnen gebruiken in het kader van een onderzoek naar de take-up, op basis van socio-economische variabelen. De NMBS heeft deze vraag ondersteund, en de nodige contacten gelegd met de FOD Mobiliteit en Vervoer die voor de maatregel van de Hello Belgium Railpass optrad als verantwoordelijke van de verwerking van de aanvragen.

De verschillende stappen bestonden uit:

- De NMBS en de FOD Mobiliteit en Vervoer beschikten over een lijst van rijksregisternummers van de aanvragers. De aanvraag diende immers te gebeuren via de website, met invoering van het rijksregister van de aanvrager, om op deze manier de pass op te kunnen sturen naar het gekoppelde adres.
- Op vraag van het Steunpunt en in overleg met de verschillende DPO's (*Data Protection Officers* van de NMBS, de FOD Mobiliteit en Vervoer, Statbel en het Steunpunt) werd de lijst van rijksregisternummers van de aanvragers van de Hello Belgium Railpass overgemaakt aan Statbel. Hiertoe sloten de FOD Mobiliteit en Vervoer en Statbel een protocol af voor de mededeling van de gegevens voor statistische doeleinden.
- Het Steunpunt diende een aanvraag van microdata in bij Statbel om gepseudonimiseerde gegevens te bekomen voor statistisch onderzoek, met aanduiding van de gevraagde koppelingen en van HIVA-KULeuven als verwerker van de door Statbel verstrekte geanonimiseerde gegevens.
- Op basis van de aanvraag van het Steunpunt en binnen zijn mandaat tot het ondersteunen van wetenschappelijk en beleidsvoorbereidend onderzoek, koppelde Statbel de dataset van de aanvragers van de Hello Belgium Railpass met een aantal datasets waarover het beschikt. Na de koppeling leverde Statbel een gepseudonimiseerde dataset (zonder rijksregisternummer) aan HIVA-KULeuven voor verdere verwerking.
- Op basis van de verwerking door HIVA-KULeuven, stelde het Steunpunt voorliggende nota op met de resultaten en de interpretatie van de verwerkte gegevens.

Zoals reeds aangegeven betreft de analyse dus de aanvragen van de Railpass, maar niet het effectieve gebruik ervan.

1.5 Beschrijving van de data

De analyses zijn uitgevoerd op de wettelijke populatie van België op 1/1/2020. De data is afkomstig uit DEMOBEL 2020, Census 2011, IPCAL 2018 en een dataset afkomstig van de FOD Mobiliteit en Vervoer (/NMBS) met betrekking tot de take-up van de Hello Belgium Railpass. Omdat de Hello Belgium Railpass enkel aangevraagd kon worden door personen van 12 jaar en ouder, beperken we ons in de analyses ook tot de +12-jarigen. Dit brengt het totale aantal observaties in de data op 9.952.017.

(1) DEMOBEL

Demobel betreft het geheel van demografische databases van Statbel, het Belgische statistiekbureau. Demobel bevat demografische en andere microgegevens, aangevuld met gegevens uit de volkstellingen (Census) tot en met 1991. De gevraagde variabelen van Demobel zijn belangrijke sociaal-demografische achtergrondvariabelen die nodig zijn om een beeld te kunnen schetsen van de take-up en non-take-up van de Hello Belgium Railpass. We zijn immers geïnteresseerd in verschillen naar geslacht, leeftijd, migratie-achtergrond (geconstrueerd op basis van geboorteland, nationaliteit bij geboorte, huidige nationaliteit en herkomst), huishoudkenmerken en kenmerken van de woonplaats (statistische sector, regio, mate van verstedelijking, bevolkingsdichtheid...).

De gegevens van Demobel omvatten de volledige Belgische bevolking en zijn daarom bij uitstek geschikt om de personen die de Hello Belgium Railpass aangevraagd hebben, te vergelijken met de volledige Belgische populatie.

- TF_STOCK_2020: wettelijke populatie op 1 januari 2020
- ID_DEMO: gecodeerd RN-nummer
- CD_REFNIS: gemeente van domicilie
- CD_SEX: geslacht
- MS_AGE: leeftijd
- ID_HH: willekeurig huishoudnummer
- HH_TYPE_LIPRO: huishoudtype
- HH_POS_LIPRO: positie in het huishouden.
- CD_NATLTY : huidige nationaliteit
- CD_FST_NATLTY: eerst geregistreerde nationaliteit
- CD_CNTRY_BTH: geboorteland
- CD_DSCNT: herkomst
- NIS-code (NIS9) van de statistische sector van het domicilie-adres van de persoon (op 1 januari)
- Variabele die aangeeft of persoon een referentieadres heeft.

(2) CENSUS 2011

De Census-databank is een momentopname van de Belgische bevolking op 1 januari 2011, namelijk alle inwoners van het Belgische grondgebied ongeacht hun nationaliteit.

De Census 2011 biedt een brede waaier aan cijfers over de demografie, de socio-economische aspecten, het onderwijs en de woningen¹⁴.

Het hoogst behaalde diploma kan beschouwd worden als een indicator van de sociaaleconomische status van de aanvrager.

- CD_EDU: hoogst behaald diploma
- ID_DEMO: gecodeerd RN-nummer

(3) IPCAL

IPCAL omvat de informatie die wordt verstrekt in de belastingaangiften, alsook de bedragen die worden vastgesteld in de verschillende stadia van de belastingberekening, verzameld door de FOD Financiën en vervolgens doorgegeven aan Statbel voor statistische verwerking.

De variabele die het equivalent beschikbaar huishoudinkomen¹⁵ meet, is naast het opleidingsniveau een tweede indicator van de sociaaleconomische status van de aanvrager.

- MS_TOT_NET_TAXABLE_INC_HH: Netto belastbaar HH-inkomen of verwante variabelen die een indicatie geeft van het inkomen op HH niveau.

(4) DATABASE UPTAKE

Deze variabele meet de uptake van de Hello Belgium Railpass en is dus noodzakelijk om op de onderzoeksvraag naar (non-)take up te antwoorden. De variabele wordt op basis van het rijksregisternummer gekoppeld aan de andere variabelen.

- CD_UPTAKE: filter variabele die al dan niet opnemen van de Hello Belgium Railpass weergeeft.

We geven in onderstaande tabel een overzicht van de variabelen die beschikbaar zijn in de administratieve data.

¹⁴ [Census 2011](#)

¹⁵ Om het equivalent beschikbaar huishoudinkomen te berekenen, wordt gebruik gemaakt van de volgende gewichten: 1,0 voor de eerste volwassene; 0,5 voor de tweede en elke daaropvolgende persoon die 14 is of ouder; 0,3 voor elk kind jonger dan 14 (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Equivalent_disposable_income).

Code van variabele	Omschrijving van variabele
CD_CNTRY_BTH	Land van geboorte
CD_DSCNT	Samenvattende variabele voor migratieachtergrond (o.b.v. eigen nationaliteit, nationaliteit bij geboorte en nationaliteit van ouders)
CD_EDU	Opleidingsniveau (ISCED6)
CD_FST_NATLTY	Eerste nationaliteit
CD_NATLTY	Huidige nationaliteit
CD_REFNIS	NIS-code van gemeente van woonplaats
CD_SECTOR_P9	Statistische sector
CD_SEX	Geslacht
CD_UPTAKE	Aanvraag voor Hello Belgium Railpass
HH_POS_LIPRO	Positie in huishouden (LIPRO)
HH_TYPE_LIPRO	Type huishouden (LIPRO)
ID_DEMO_C	ID van individu
ID_HH_C	ID van huishouden
MS_AGE	Leeftijd op 1/1/2020
VENTIEL_INC_EQUI_HH	Ventielverdeling van inkomen (20sten)

(5) Bijkomende databronnen

Voor de analyses op het niveau van gemeenten en statische sectoren is de dataset gekoppeld aan enkele openbaar beschikbare databronnen. Hieronder wordt telkens de link vermeld van de website waarop de data geraadpleegd zijn.

(6) De data hebben enkel betrekking op de aanvraag van de Railpass

Het is belangrijk hier op te merken dat de data enkel de aanvragen van de Hello Belgium Railpass betreffen, en dus helemaal niets zeggen over het gebruik van de Pass. Het gebruik werd niet geregistreerd per aanvrager en per traject ; data over het gebruik zijn dan ook niet beschikbaar. Wel heeft de NMBS via enquêtes gepeild naar het gebruik, deze gegevens lenen zich echter niet tot een koppeling met sociaaleconomische databanken.

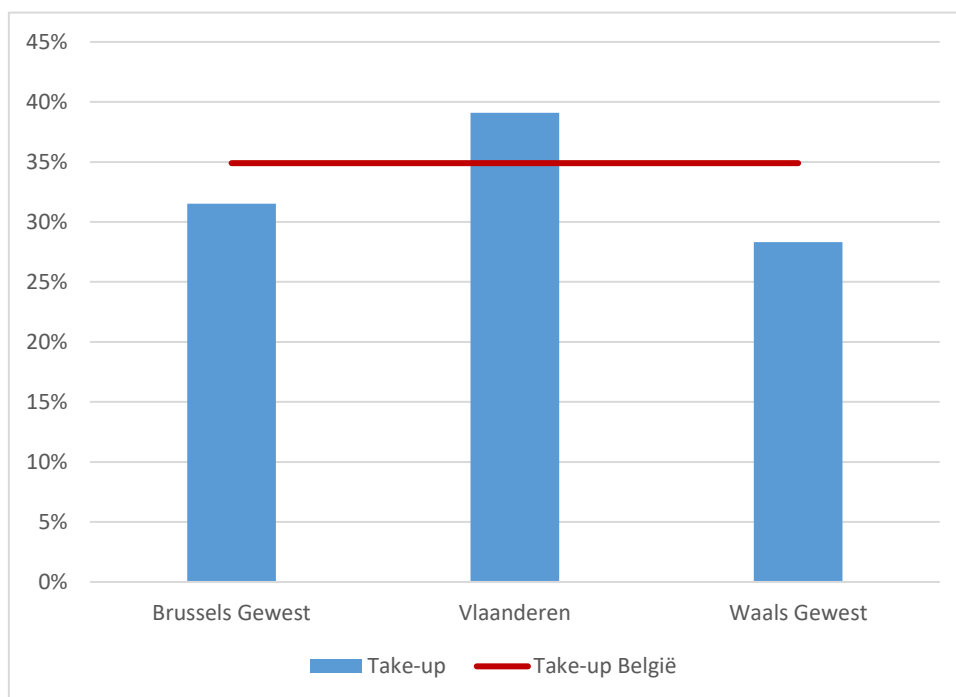
In de volgende punten worden de resultaten gepresenteerd, respectievelijk op individueel niveau, gemeentelijk niveau, en op het niveau van statistische sectoren.

2. Analyses op individueel niveau

2.1 Gewest

Gewest	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	322.744	31,5	700.996	68,5
Vlaams Gewest	2.256.330	39,1	3.516.215	60,9
Waals Gewest	893.916	28,3	2.261.816	71,7
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in volledige populatie naar gewest

Grafiek: Take-up in volledige populatie naar gewest

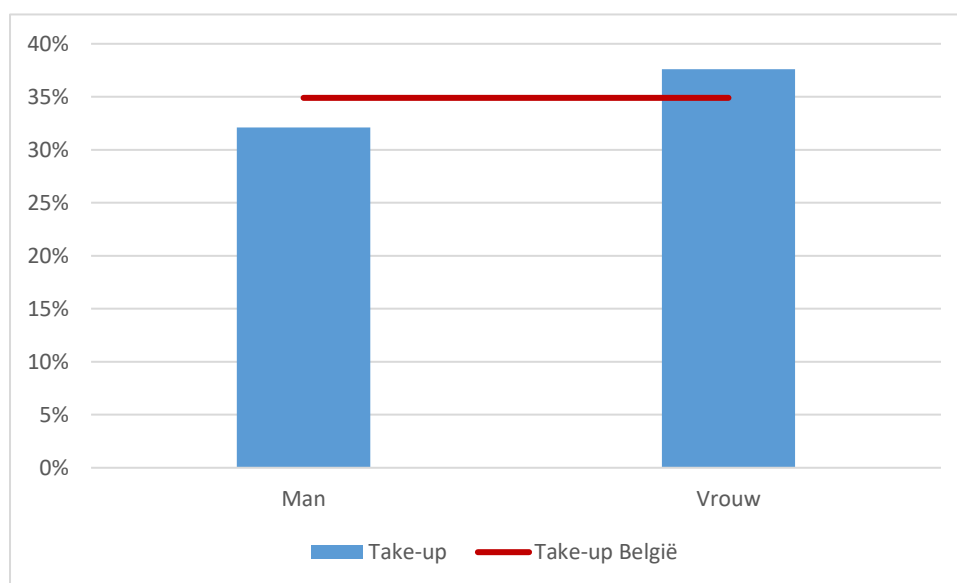
In de grafieken geven we met de rode lijn telkens de gemiddelde take-up van 34,9 % aan.

Er is een hogere take-up in Vlaanderen dan in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest, met een vrij groot verschil van 10,8 procentpunten tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest.

2.2 Geslacht

Geslacht	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Man	1.561.974	32,1	3.310.228	67,9
Vrouw	1.911.016	37,6	3.168.799	62,4
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up naar geslacht

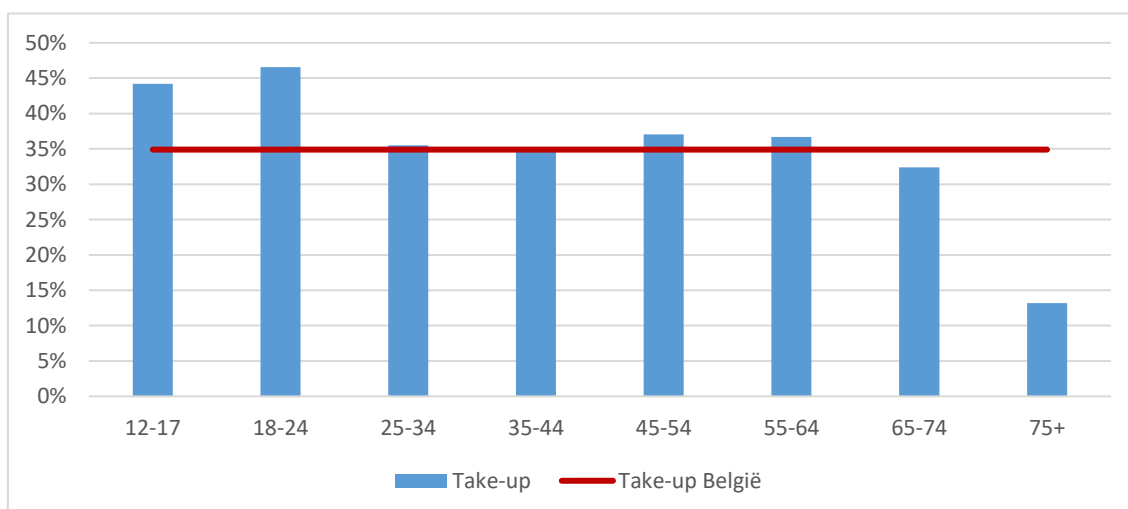
Grafiek: Take-up naar geslacht

De take-up bij vrouwen is 5,5 procentpunten hoger dan bij mannen.

2.3 Leeftijd

Leeftijd	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
12-17	340.869	44,2	430.547	55,8
18-24	430.831	46,6	494.627	53,4
25-34	526.301	35,5	956.537	64,5
35-44	523.300	35,2	962.493	64,8
45-54	577.718	37,1	980.841	62,9
55-64	558.602	36,7	964.873	63,3
65-74	379.127	32,4	791.272	67,6
75+	136.242	13,2	897.837	86,8
Totaal	3.72.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up naar leeftijd

Grafiek: Take-up naar leeftijd

Er zijn opvallende verschillen tussen de groep van -25-jarigen en de oudere leeftijdsgroepen, met een hoge take-up van 44,2 procent voor 12-17-jarigen en 46,6 procent voor 18-24-jarigen.

2.4 Nationaliteit en herkomst

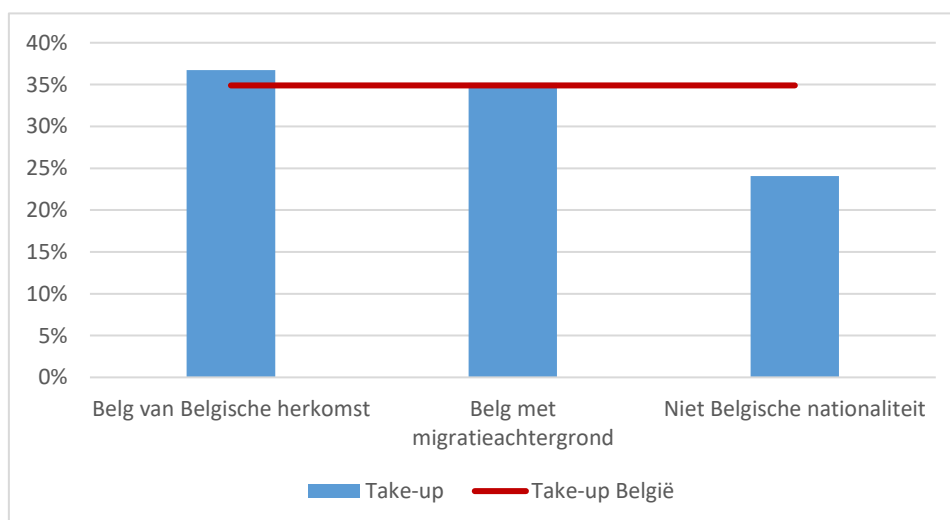
Bij de onderverdeling naar nationaliteit en herkomst verwijzen we naar een 'Belg' als een persoon die de Belgische nationaliteit heeft op 01/01/2020. De eerste nationaliteit verwijst naar de eerst geregistreerde nationaliteit ofwel de nationaliteit bij geboorte.

Nationaliteit en herkomst	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Belg van Belgische herkomst	2.566.937	36,7	4.420.506	63,3
Belgische nationaliteit met buitenlandse eerste nationaliteit	355.258	33,4	708.956	66,6
Belgische nationaliteit met een ouder met buitenlandse eerste nationaliteit	177.291	38,3	285.920	61,7
Belgische nationaliteit met twee ouders met buitenlandse eerste nationaliteit	76.026	37,8	124.912	62,2
Niet-Belgische nationaliteit	297.478	24,1	938.733	75,9
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up naar nationaliteit en herkomst

Nationaliteit en herkomst	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Belg van Belgische herkomst	2.566.937	36,7	4.420.506	63,3
Belg met migratieachtergrond	608.575	35,2	1.119.788	64,8
Niet-Belgische nationaliteit	297.478	24,1	938.733	75,9
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up naar nationaliteit en herkomst, samenvattend

Grafiek: Take-up naar nationaliteit en herkomst, samenvattend

Er is een heel groot verschil van de take-up door personen met Belgische nationaliteit (36,7 % voor de Belgen van Belgische herkomst en 35,2 % voor de Belgen met migratieachtergrond) ten opzichte van de take-up door personen met een niet-Belgische nationaliteit (24,1 %). De take-up van personen met Belgische nationaliteit is 1,5 keer hoger dan deze van personen zonder Belgische nationaliteit.

2.5 Equivalent beschikbaar inkomen

Om het mogelijk te maken het inkomen van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling met elkaar te vergelijken, werd het totale huishoudinkomen gestandaardiseerd. Dat gebeurt door het totale huishoudinkomen te delen door een equivalentiefactor. Het eerste lid van het huishouden krijgt een gewicht van 1. Voor elke bijkomende persoon van 14 jaar en ouder in het huishouden wordt die factor verhoogd met 0,5 en voor elk kind jonger dan 14 jaar met een factor 0,3. Vervolgens wordt aan elk lid van het gezin een gelijk deel van het huishoudinkomen toegewezen, met name het totale huishoudinkomen gedeeld door de equivalentiefactor.

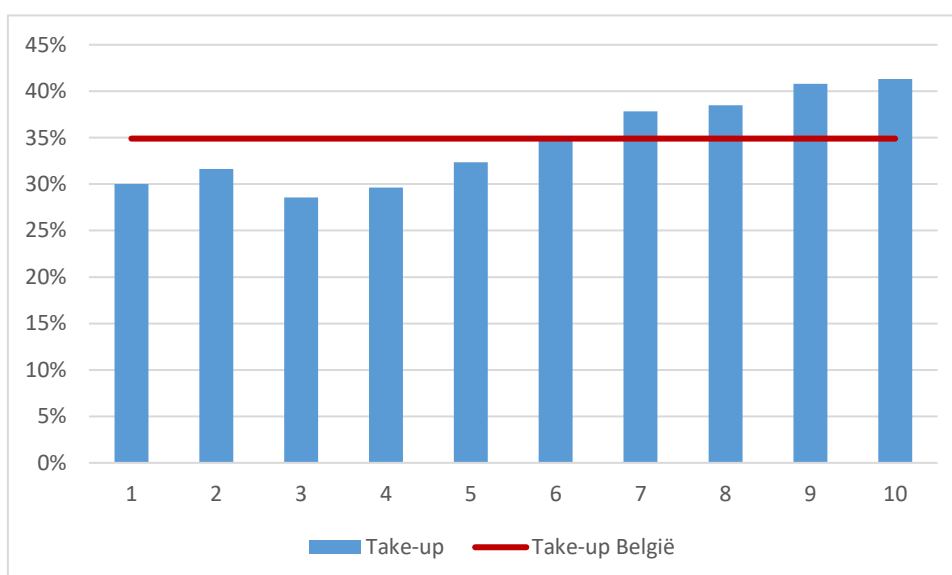
We hebben de informatie over het equivalent beschikbaar inkomen ontvangen via Statbel als het ventiel (20ste deel) waartoe ieder individu behoort. Deze ventielen werden omgezet naar decielen. In onderstaande tabel geven we de minimum- en maximumwaarden weer voor het equivalent beschikbaar inkomen van ieder deciel.

Deciel	Minimum	Maximum
1	€ 0,00	€ 7.667,99
2	€ 7.668,01	€ 13.212,01
3	€ 13.212,01	€ 16.112,05
4	€ 16.112,06	€ 19.048,63
5	€ 19.048,63	€ 22.304,68
6	€ 22.304,68	€ 25.875,94
7	€ 25.875,94	€ 30.311,48
8	€ 30.311,48	€ 36.314,77
9	€ 36.314,77	€ 46.426,36
10	€ 46.426,36	/
Geen informatie	Nvt	Nvt

Tabel: Equivalent beschikbaar inkomen, volgens deciel.

Deciel	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	271.965	30,0	633.728	70,0
2	333.281	31,6	720.865	68,4
3	247.092	28,6	617.437	71,4
4	262.835	29,6	623.649	70,4
5	310.586	32,4	649.404	67,6
6	346.817	35,1	641.082	64,9
7	390.753	37,8	642.517	62,2
8	424.733	38,5	679.003	61,5
9	447.324	40,8	649.214	59,2
10	437.535	41,3	621.828	58,7
Geen informatie	69	18,7	300	81,3
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up naar deciel van equivalent beschikbaar inkomen

Grafiek: Take-up naar deciel van equivalent beschikbaar inkomen

Wanneer we de take-up bekijken op basis van het equivalent beschikbaar inkomen, zien we deze toenemen naargelang het inkomen stijgt, met de eerste vijf decielen onder het gemiddelde en de vijf hoogste decielen op of boven het gemiddelde. Opvallend is dat de laagste take-up zich situeert bij het derde en vierde deciel. Als we de 20 % armste huishoudens (een take-up van 30,9 %) vergelijken met de 20 % rijkste huishoudens (een take-up van 41 %), kom je op een vrij groot verschil van 10,1 procentpunten. De take-up van de 20 % rijkste huishoudens is hiermee 1,3 hoger dan deze van de 20 % armste huishoudens.

2.6 Opleidingsniveau

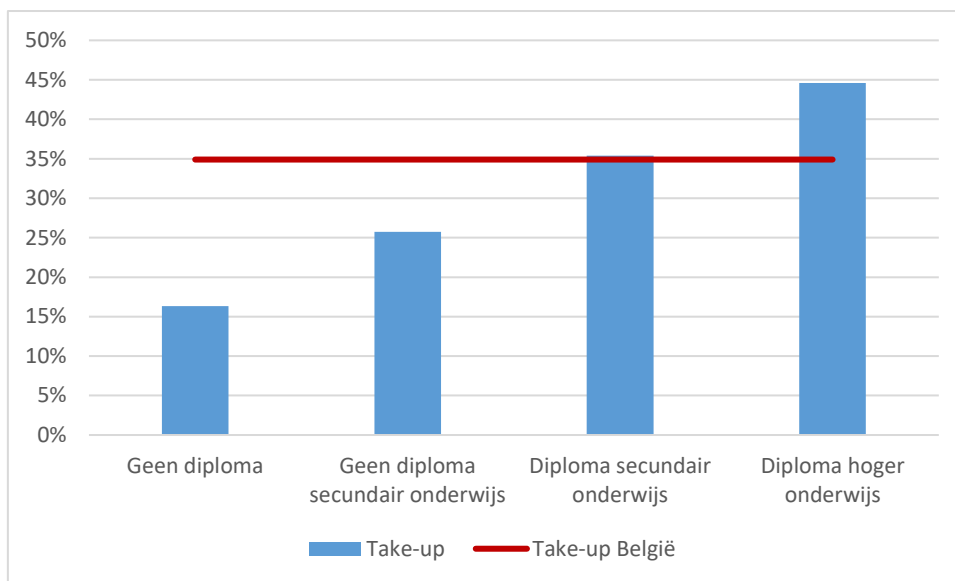
Voor opleidingsniveau maakt Statbel gebruik van de ISCED6-schaal die uit zes categorieën bestaat. We geven hieronder de resultaten weer voor opleidingsniveau volgens deze zes categorieën, en vervolgens voor een nieuwe onderverdeling in drie categorieën (laag, medium en hoog). Voor de analyse naar opleidingsniveau kijken we enkel naar de individuen van 25 jaar en ouder. In de leeftijdsgroep -25-jarigen zijn er immers nog een aanzienlijk deel studenten die nog niet hun finale opleidingsniveau behaald hebben.

Opleidingsniveau	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Lager onderwijs (ISCED 1)	141.505	18,7	615.636	81,3
Lager secundair onderwijs (ISCED 2)	498.722	28,8	1.233.125	71,2
Hoger secundair onderwijs (ISCED 3)	783.526	35,3	1.438.583	64,7
Postsecundair niet-hoger onderwijs (ISCED 4)	90.417	36,4	157.819	63,6
Hoger onderwijs - graduaat/bachelor, licentiaat/master (ISCED 5)	868.719	44,7	1.074.649	55,3
Doctoraat (ISCED 6)	15.055	39,0	23.534	61,0
Geen diploma of getuigschrift	28.978	16,3	148.337	83,7
Niet aangegeven (voor personen van 15 jaar of ouder)	124.204	21,6	451.157	78,4
Totaal	2.551.126	33,2	5.142.840	66,8

Tabel: Take-up naar van opleidingsniveau uitgevoerd voor personen van 25 jaar en ouder

Opleidingsniveau	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Laag: geen diploma secundair onderwijs (ISCED 1 - 2)	640.227	25,7	1.848.761	74,3
Medium: diploma secundair onderwijs of post-secundair niet-hoger onderwijs (ISCED 3 - 4)	873.943	35,4	1.596.402	64,6
Hoog: diploma hoger onderwijs (ISCED 5 - 6)	883.774	44,6	1.098.183	55,4
Geen diploma of getuigschrift	28.978	16,3	148.337	83,7
Niet aangegeven (voor personen van 15 jaar of ouder)	124.204	21,6	451.157	78,4
Totaal	2.551.126	33,2	5.142.840	66,8

Tabel: Take-up naar opleidingsniveau uitgevoerd voor personen van 25 jaar en ouder

Grafiek: Take-up naar opleidingsniveau uitgevoerd voor personen van 25 jaar en ouder

De take-up stijgt telkens met een 10 procentpunten naargelang het opleidingsniveau toeneemt. Er is een heel groot verschil van 19 procentpunten tussen personen met een diploma hoger onderwijs en personen die niet beschikken over een diploma secundair onderwijs.

2.7 Huishoudtype

Huishoudtype	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Alleenwonenden	500.497	28,7	1.244.123	71,3
Gehuwde paren zonder thuiswonend kind	623.754	32,4	1.304.059	67,6
Gehuwde paren met thuiswonend(e) kind(eren)	1.259.188	39,4	1.940.270	60,6
Niet-gehuwd samenwonende paren zonder thuiswonend kind	225.346	35,8	404.340	64,2
Niet-gehuwd samenwonende paren met thuiswonend(e) kind(eren)	368.908	36,0	655.784	64,0
Alleenstaande ouders	417.716	39,2	648.874	60,8
Andere types huishoudens	68.044	30,5	155.173	69,5
Collectieve huishoudens	9.537	7,0	126.404	93,0
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up naar huishoudtype

Met betrekking tot deze variabele hebben we niet voorzien in een grafiek, omwille van de moeilijke leesbaarheid ervan.

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

2.8 Logistische regressie

Als uitbreiding voor de bovenstaande beschrijvende analyses over de (non-)take-up van de Hello Belgium Railpass, is ook een logistische regressie uitgevoerd met de variabelen die op het individuele niveau gemeten zijn. In deze logistische regressie is het effect van iedere variabele op de kans op take-up geschat, gecontroleerd voor de andere variabelen in het model.

De logistische regressie is niet uitgevoerd op de volledige dataset, maar op een toevallige steekproef van 10.000 observaties van 25 jaar en ouder uit deze dataset.

Op basis van de logistische regressie, kon het volgende geconcludeerd worden met betrekking tot de geschatte effecten die significant zijn na controle voor de andere variabelen:

- Mannen hebben een significant lagere kans op take-up dan vrouwen.
- De kans op take-up neemt af met leeftijd.
- Middengediplomeerden en hogeschoolediplomeerden hebben een significant hogere kans op take-up dan laaggeschoolden.
- Personen met een migratieachtergrond hebben een significant lagere kans op take-up dan Belgen van Belgische herkomst.
- De resultaten naar inkomen zijn minder eenduidig: hogere kans op take-up voor vijfde deciel in vergelijking met eerste deciel. Geen andere significante verschillen met eerste deciel.

Ter illustratie geven we hier de kans op take-up weer voor enkele specifieke profielen:

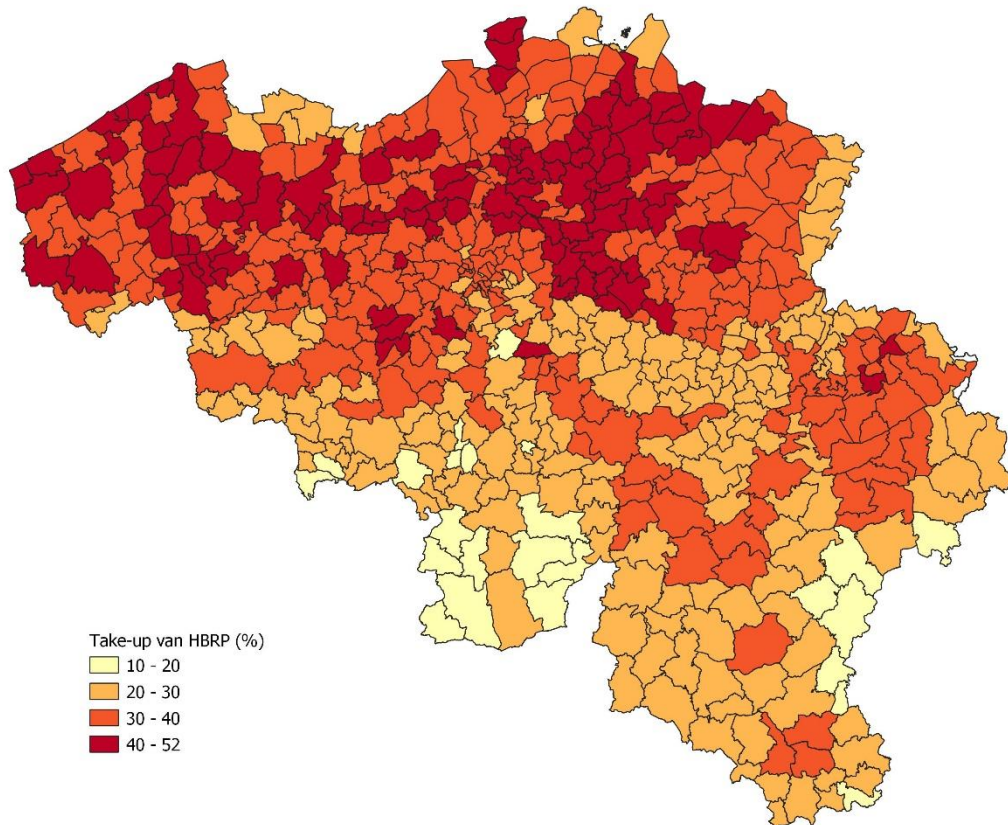
- Man, 10de inkomensdeciël, hogeschoold, Belg van Belgische origine: 48 %.
- Vrouw, 10de inkomensdeciël, hogeschoold, Belg van Belgische origine: 52 %.
- Man, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, Belg met migratieachtergrond: 14 %.
- Vrouw, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, Belg met migratieachtergrond: 23 %.
- Man, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, niet-Belgische nationaliteit: 20 %.
- Vrouw, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, niet-Belgische nationaliteit: 16 %.

Deze resultaten van de logistische regressie bieden dus een aanvulling op de beschrijvende analyses op de populatiedata. De resultaten kunnen gebruikt worden om in te schatten welke achtergrondkenmerken het sterkst samenhangen met de kans op take-up. In de logistische regressie nemen we de verschillende kenmerken tegelijk op waardoor de geschatte effecten steeds gecontroleerd zijn voor de andere variabelen in het model. Dit biedt een grote meerwaarde ten opzichte van de beschrijvende analyses.

Op basis van de resultaten kunnen we ten eerste concluderen dat geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en migratieachtergrond het sterkst samenhangen met take-up van de Hello Belgium Railpass. Inkomensdeciël en huishoudsamenstelling hebben, na controle voor de andere variabelen in het model, een beperkte invloed op de kans op take-up.

3. Analyses op het niveau van gemeenten

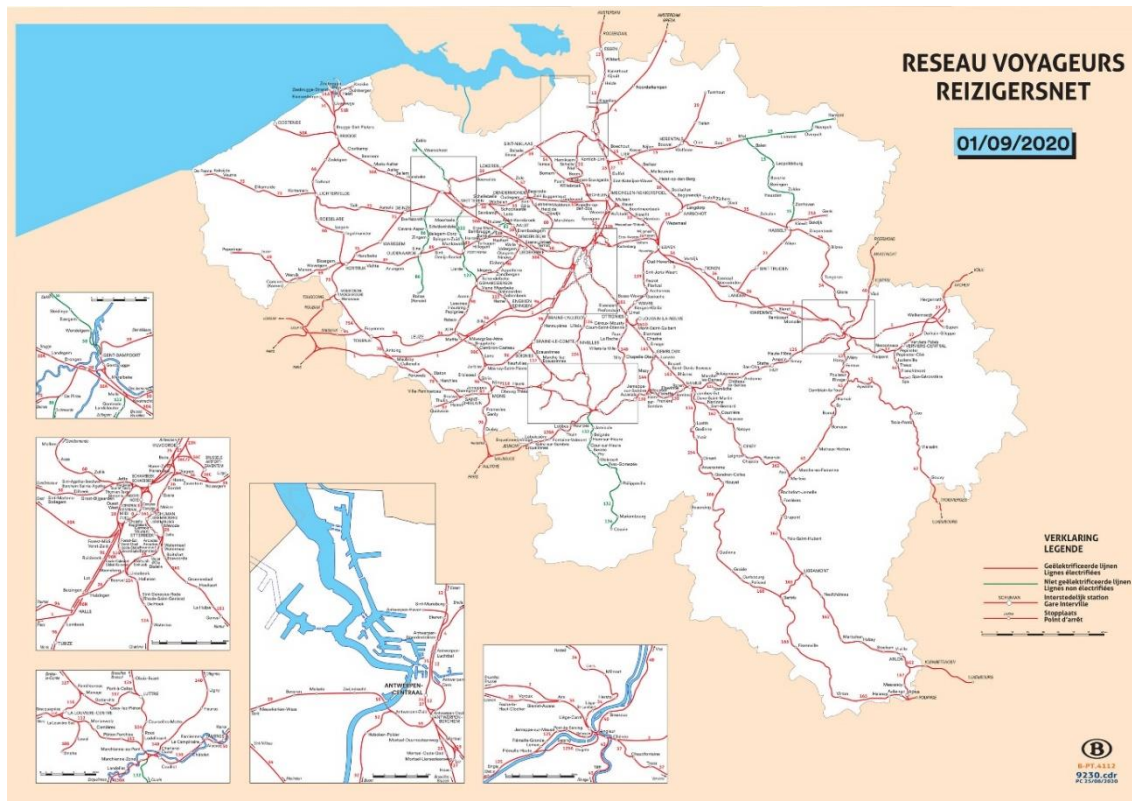
3.1 Take-up naar gemeente

Kaart: Take-up naar gemeente

Bovenstaande kaart geeft de take-up weer per gemeente, onderverdeeld in verschillende categorieën. Ook hier zien we de duidelijke verschillen tussen de gewesten.

3.2 Nabijheid van een treinstation

Kaart: Reizigersnet, NMBS

We maken een opdeling tussen gemeenten waar meer dan 80 % of 90 % van de inwoners op minder dan vijf kilometer van een treinstation wonen, en gemeenten waar dit niet het geval is¹⁶.

Nabijheid van een treinstation	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Gemeenten <90% inwoners op minder dan 5 km van station	1.008.995	32,6	2.082.724	67,4
Gemeenten >90% inwoners op minder dan 5 km van station	2.463.995	35,9	4.396.303	64,1
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar nabijheid van een treinstation

¹⁶ Statbel (2021). [61 % van de Belgen woont op minder dan 200 meter afstand van openbaar vervoer.](#)

Nabijheid van een treinstation	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Gemeenten < 80% inwoners op minder dan 5 km van station	706.533	31,2	1.560.185	68,8
Gemeenten > 80% inwoners op minder dan 5 km van station	2.766.457	36,0	4.918.842	64,0
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar nabijheid van een treinstation

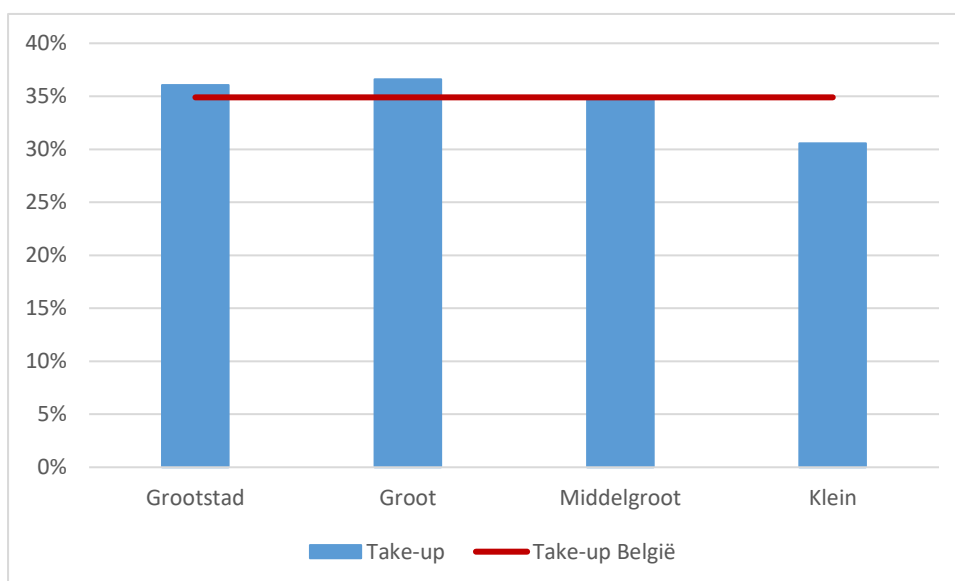
De take-up is in het algemeen hoger in de gemeenten die beschikken over een treinstation, of een treinstation in de buurt hebben.

3.3 Grootte van de gemeente

We maken hier een onderscheid tussen gemeenten op basis van de inwonersaantallen in 2019.

Aantal inwoners	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
Grootstad (>100.000 inwoners)	677.975	36,1	1.202.086	63,9
Groot (40.000-99.999 inwoners)	612.552	36,6	1.060.705	63,4
Middelgroot (10.000-39.999 inwoners)	1.832.943	34,9	3.421.651	65,1
Klein (<10.000 inwoners)	349.520	30,5	794.585	69,5
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar de grootte van de gemeente (aantal inwoners)

Grafiek: Take-up in gemeente naar de grootte van de gemeente (aantal inwoners)

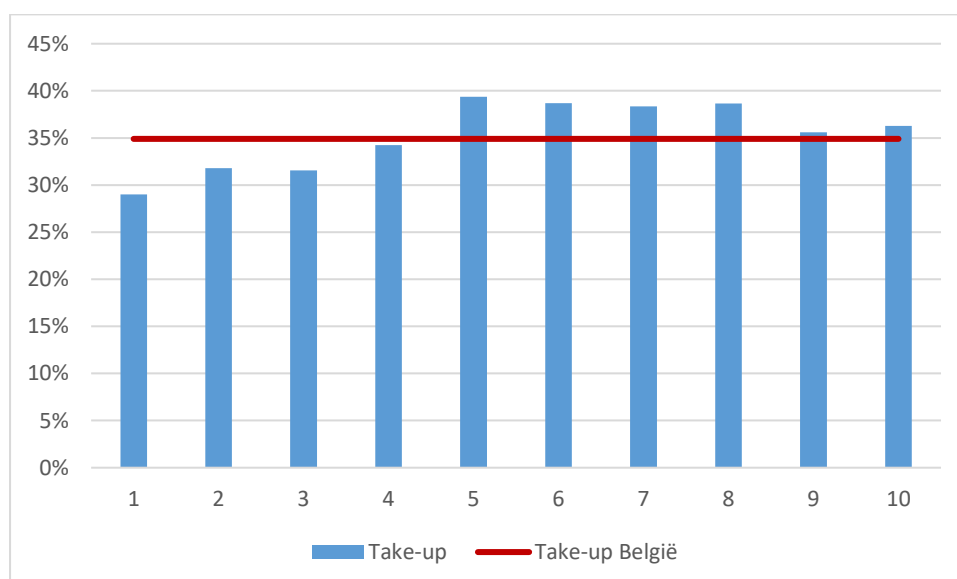
In de kleine gemeenten is er een lagere take-up in vergelijking met de grotere gemeenten en grootsteden.

3.4 Gemiddeld fiscaal inkomen per inwoner

Hieronder tonen we de decielen op basis van het gemiddelde fiscaal inkomen per inwoner van gemeenten¹⁷. Voorbeeld van interpretatie: deciel 1 bevat de gemeenten met de 10 % laagste gemiddelde inkomens per inwoner (ofwel de 10 % armste gemeenten). De fiscale inkomens geven de belastbare inkomsten uit beroep, vervangingsinkomens, pensioenen, dividenden, het kadastraal inkomen en onderhoudsuitkeringen weer. Niet-belaste inkomsten zoals kinderbijslag en het leefloon maken geen deel uit van de fiscale inkomens.

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	523.036	29,0	1.279.686	71,0
2	367.552	31,8	788.804	68,2
3	243.879	31,5	529.440	68,5
4	238.526	34,2	457.986	65,8
5	460.853	39,4	709.546	60,6
6	356.332	38,7	564.515	61,3
7	302.874	38,4	486.862	61,6
8	433.231	38,7	687.186	61,3
9	267.308	35,6	483.896	64,4
10	279.399	36,3	491.106	63,7
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar gemiddeld fiscaal inkomen per inwoner

Grafiek: Take-up in gemeente naar gemiddelde fiscale inkomen per inwoner

¹⁷ Fiscale inkomens per gemeente (2018), <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/fiscale-inkomens#panel-12>.

Op basis van het gemiddeld fiscaal inkomen per inwoner, situeren de verschillen zich vooral tussen de armste gemeenten en de middelste decielen, met 10,4 procentpunten minder take-up in de gemeenten van het eerste/laagste deciel (29,0 %) in vergelijking met de gemeenten van het vijfde deciel (39,4 %).

De 20 % armste gemeenten hebben een take-up van 30,1 % tegenover 35,9 % bij de rijkste gemeenten.

3.5. Opleidingsniveau van inwoners

3.5.1 Percentage inwoners met laag opleidingsniveau

Met laag opleidingsniveau verwijzen we naar inwoners zonder een diploma secundair onderwijs. Personen zonder een diploma of getuigschrift hebben we hier niet meegeteld. We tonen hier de decielverdeling van de gemeenten. Waarde 1 geeft de 10 % gemeenten met de minste inwoners met een laag opleidingsniveau aan.

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	359.249	35,2	662.723	64,8
2	286.784	35,4	524.170	64,6
3	342.542	35,1	632.616	64,9
4	442.337	39,8	670.425	60,2
5	467.854	37,1	793.144	62,9
6	312.578	34,8	585.815	65,2
7	422.486	35,4	772.445	64,6
8	252.452	35,1	466.842	64,9
9	283.770	33,8	555.598	66,2
10	302.938	27,1	815.249	72,9
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar percentage inwoners met laag opleidingsniveau

3.5.2 Percentage inwoners met hoog opleidingsniveau

Hoog opleidingsniveau verwijst naar diploma hoger onderwijs of doctoraat.

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	333.134	26,6	916.968	73,4
2	242.872	32,3	509.518	67,7
3	278.288	33,1	563.672	66,9
4	468.069	35,8	838.013	64,2
5	333.609	38,4	534.532	61,6
6	413.673	36,4	721.523	63,6
7	308.483	38,0	503.893	62,0
8	386.593	38,5	618.548	61,5
9	386.493	36,5	633.017	63,5
10	344.776	35,0	639.343	65,0
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar percentage inwoners met hoog opleidingsniveau

De gemeenten met het hoogste percentage inwoners met laag opleidingsniveau en de gemeenten met het laagste percentage met hoog opleidingsniveau hebben telkens de laagste take-up.

3.6. Arbeidsmarktdeelname

Om de arbeidsmarktdeelname op gemeenteniveau weer te geven¹⁸, tonen we drie statistieken:

- activiteitsgraad: het aandeel van de beroepsactieve bevolking¹⁹ (= werkenden + niet-werkende werkzoekenden) in de totale bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar);
- werkzaamheidsgraad: het aandeel werkenden in de totale bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar);
- werkloosheidsgraad: het aandeel niet-werkende werkzoekenden in de beroepsactieve bevolking (= werkenden + niet-werkende werkzoekenden).

We geven in de volgende tabel de decielverdeling weer voor deze verschillende statistieken.

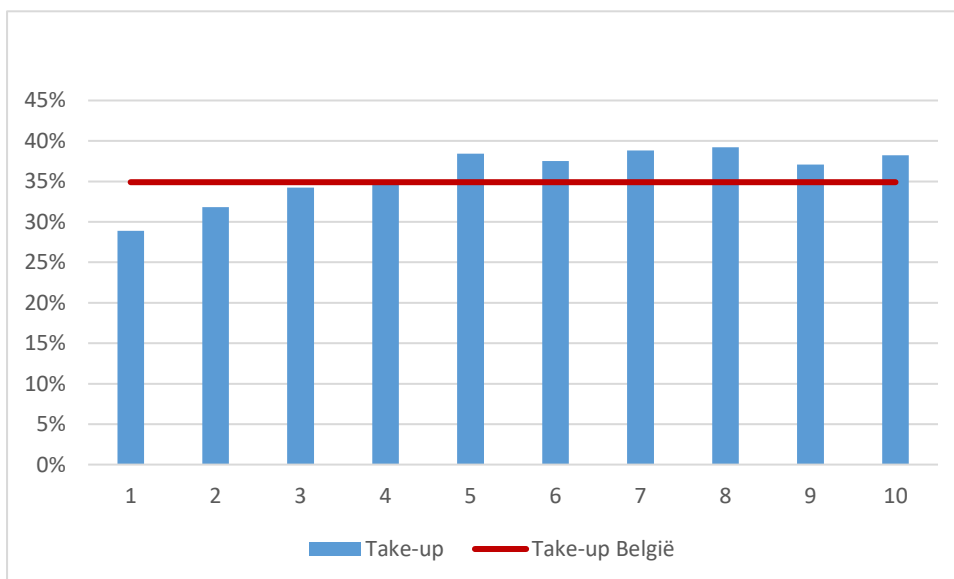
¹⁸ Steunpunt werk (2021). [Werkzaamheidsgraad naar geslacht, leeftijd en woonplaats \(Belgische gemeenten 2003-2019\)](#).

¹⁹ VDAB. [Beroepsbevolking](#).

3.6.1 Activiteitsgraad

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	600.879	28,9	1.478.604	71,1
2	320.566	31,8	686.548	68,2
3	398.655	34,2	766.102	65,8
4	294.600	35,1	545.058	64,9
5	426.076	38,4	683.334	61,6
6	380.880	37,5	634.265	62,5
7	294.908	38,8	464.522	61,2
8	318.259	39,2	493.115	60,8
9	237.414	37,1	403.087	62,9
10	200.753	38,2	324.392	61,8
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar activiteitsgraad

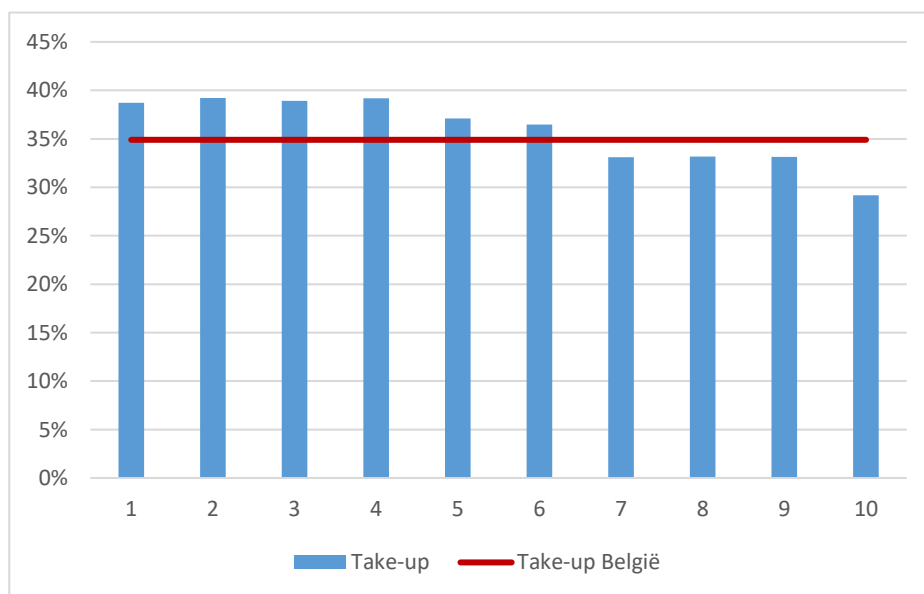

Grafiek: Take-up in gemeente naar activiteitsgraad

3.6.2 Werkloosheidsgraad

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	212.825	38,7	336.870	61,3
2	308.490	39,2	478.324	60,8
3	323.033	38,9	506.933	61,1
4	416.626	39,2	646.970	60,8
5	385.649	37,1	653.402	62,9
6	272.058	36,5	474.105	63,5
7	200.293	33,1	404.700	66,9
8	311.793	33,2	628.605	66,8
9	438.638	33,1	884.555	66,9
10	603.585	29,2	1464.563	70,8
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar werkloosheidsgraad

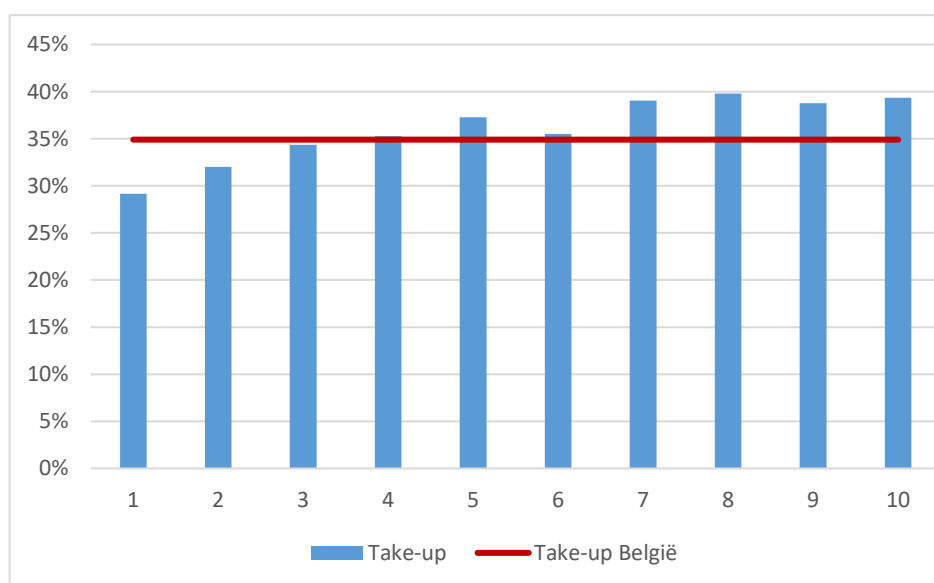

Grafiek: Take-up in gemeente naar werkloosheidsgraad

3.6.3 Werkzaamheidsgraad

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	582.416	29,2	1.414.844	70,8
2	498.080	32,0	1.057.730	68,0
3	252.487	34,4	482.406	65,6
4	322.526	35,3	591.889	64,7
5	349.947	37,3	588.602	62,7
6	260.479	35,5	473.238	64,5
7	366.768	39,1	572.583	60,9
8	309.173	39,8	467.711	60,2
9	298.744	38,8	472.068	61,2
10	232.376	39,4	358.156	60,6
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in gemeente naar werkzaamheidsgraad

Tabel: Take-up in gemeente naar werkzaamheidsgraad

De take-up is telkens lager bij de gemeenten met een lagere activiteitsgraad, een hogere werkloosheidsgraad en een lagere werkzaamheidsgraad. Zo is er een verschil van 10 procentpunten in take-up tussen de gemeenten met de hoogste werkloosheid (29,7 %) en de gemeenten met de laagste werkloosheid (38,7 %).

4. Analyse op niveau van statistische sectoren

4.1 Equivalent beschikbaar inkomen

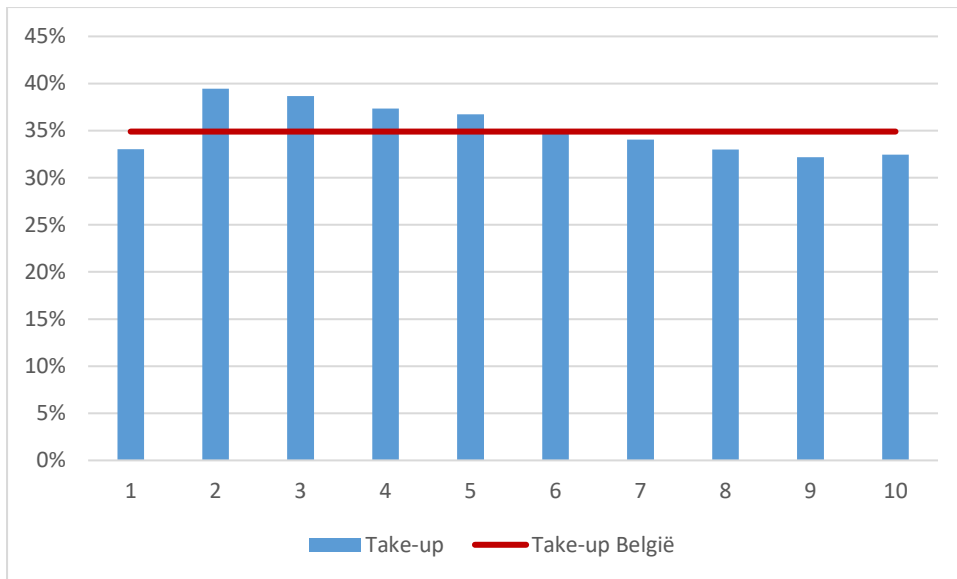
Voor de statistische sectoren zijn minder gegevens beschikbaar dan voor het gemeenteniveau. Met betrekking tot informatie over fiscale inkomens is enkel data beschikbaar op het niveau van de aangifte en niet op het niveau van inwoner. Omdat de huishoudsamenstelling hier ook een impact op heeft, is besloten om de oorspronkelijke dataset hier niet te gebruiken.

Als alternatief hebben we de statistische sectoren gerangschikt naar het percentage inwoners van wie het equivalent beschikbaar inkomen lager is dan 7.667,99 euro (grenswaarde voor 10 % laagste inkomens in België) en lager dan 13.212,01 euro (grenswaarde voor 20 % laagste inkomens in België).

4.1.1 Inkomens onder eerste decielgrens

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	42.019	33,0	85.221	67,0
2	242.551	39,5	372.092	60,5
3	352.690	38,7	559.322	61,3
4	372.568	37,3	625.434	62,7
5	398.851	36,7	687.451	63,3
6	368.448	35,1	680.041	64,9
7	363.907	34,1	704.540	65,9
8	387.405	33,0	786.929	67,0
9	425.992	32,2	898.367	67,8
10	518.559	32,4	1.079.630	66,6
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in statistische sector naar inkomens onder eerste decielgrens

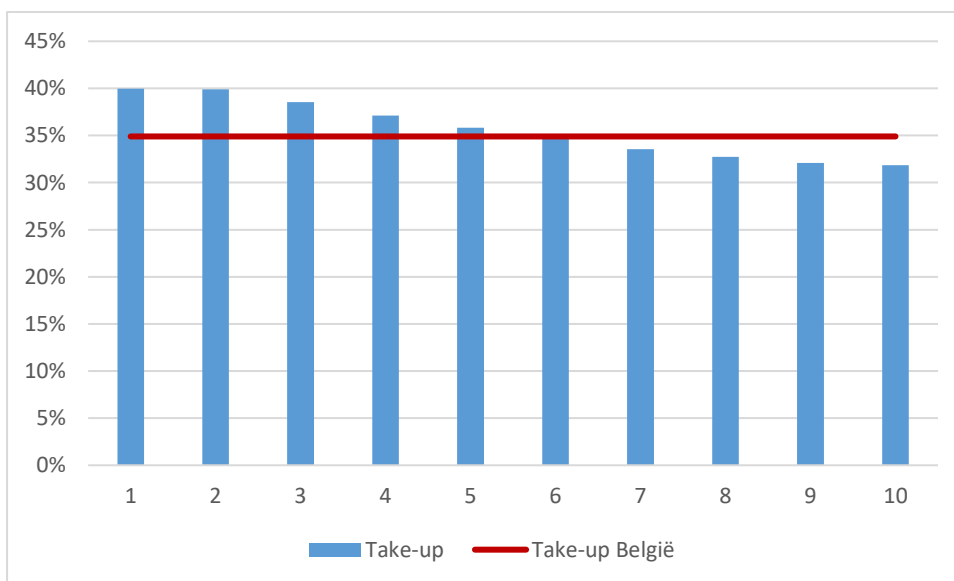

Grafiek: Take-up in statistische sector naar inkomens onder eerste decielgrens

4.1.2 Inkomens onder tweede decielgrens

Deciel	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	121.593	40,0	182.660	60,0
2	317.452	39,9	478.168	60,1
3	363.200	38,5	578.968	61,5
4	363.946	37,1	616.432	62,9
5	355.456	35,8	636.881	64,2
6	335.625	35,0	622.563	65,0
7	327.826	33,6	648.840	66,4
8	362.734	32,7	745.183	67,3
9	440.455	32,1	932.023	67,9
10	484.703	31,8	1.037.309	68,2
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Grafiek: Take-up in statistische sector naar inkomens onder tweede decielgrens

Grafiek: Take-up in statistische sector naar inkomens onder tweede decielgrens

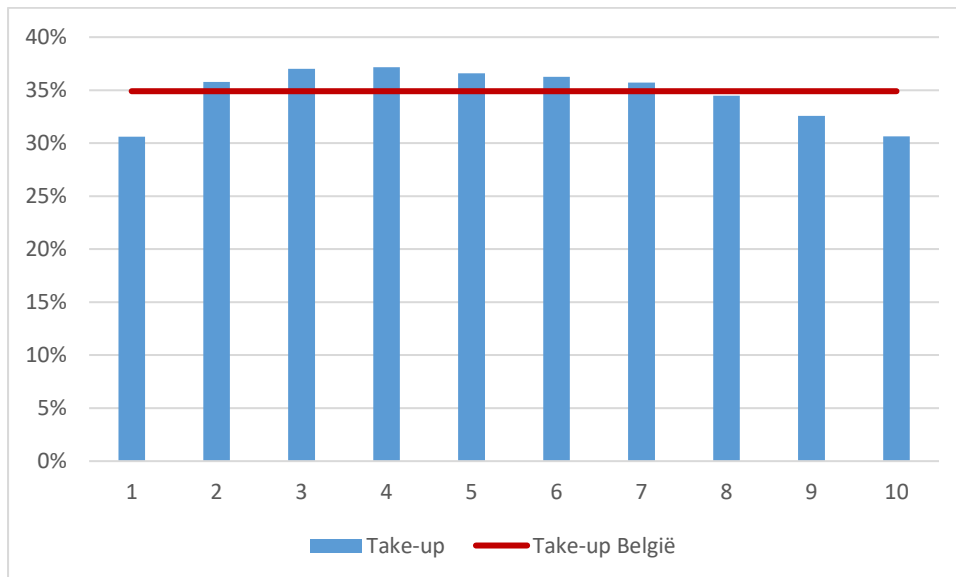
De take-up ligt systematisch hoger naargelang het equivalent beschikbaar inkomen stijgt.

4.2 Opleidingsniveau

4.2.1 Percentage inwoners met laag opleidingsniveau

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	68.091	30,6	154.279	69,4
2	285.095	35,8	513.835	64,2
3	322.462	37,0	549.028	63,0
4	341.960	37,2	577.919	62,8
5	371.309	36,6	643.728	63,4
6	415.902	36,3	730.952	63,7
7	449.849	35,7	809.617	64,3
8	465.018	34,5	883.724	66,5
9	450.698	32,6	933.540	67,4
10	301.606	30,7	682.405	69,3
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up in statistische sector naar percentage inwoners met laag opleidingsniveau

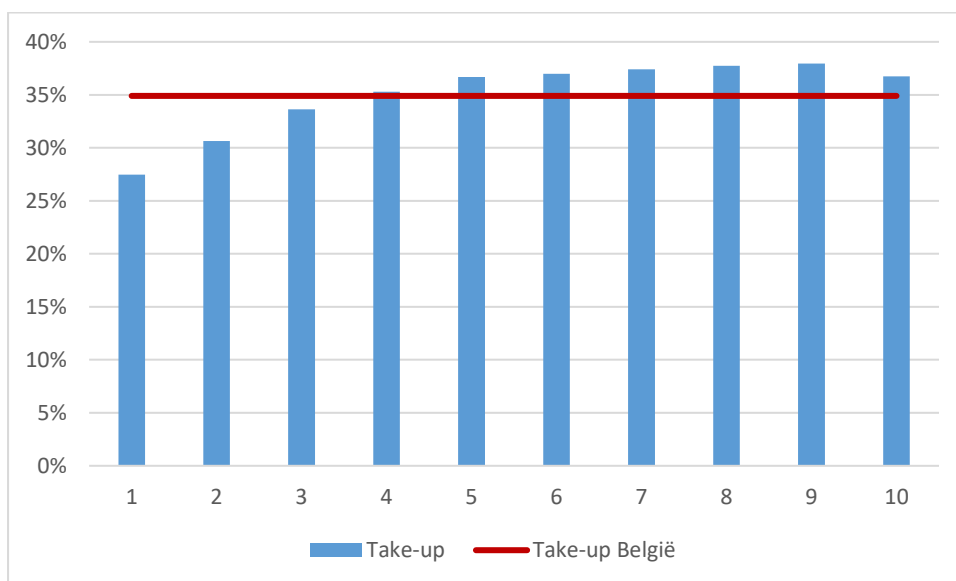

Grafiek: Take-up in statistische sector naar percentage inwoners met laag opleidingsniveau

4.2.2 Percentage inwoners met hoog opleidingsniveau

Decielen	Take-up		Non-take-up	
	Aantal	%	Aantal	%
1	226.070	27,5	597.226	72,5
2	387.426	30,6	877.423	69,4
3	427.682	33,6	844.301	66,4
4	417.063	35,3	764.702	64,7
5	395.816	36,7	683.629	63,3
6	393.447	37,0	670.747	63,0
7	353.125	37,4	591.079	62,6
8	336.065	37,7	554.490	62,3
9	324.020	38,0	529.784	62,0
10	212.276	36,7	365.646	63,3
Totaal	3.472.990	34,9	6.479.027	65,1

Tabel: Take-up up in statistische sector naar percentage inwoners met hoog opleidingsniveau

Grafiek: Take-up up in statistische sector naar percentage inwoners met hoog opleidingsniveau

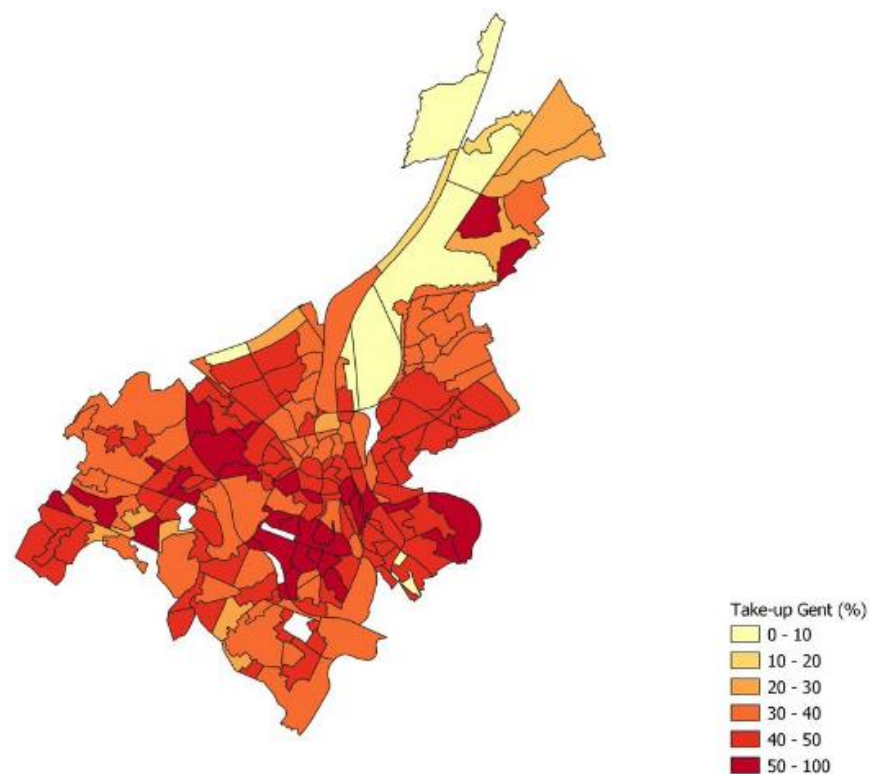
Ook hier zien we dezelfde tendens als bij de analyses op individueel en gemeentelijk niveau dat de take-up lager ligt naargelang de bevolking van de statistische sector een lager opleidingsniveau heeft.

4.3 Vergelijking van de (non-)take-up rate met een armoede-index op het niveau van statistische sector

Het is zeker interessant om de informatie over de (non-)take-up van de Hello Belgium Railpass, op niveau van statistische sector, te vergelijken met informatie over armoede in deze sectoren.

Bij gebrek aan een armoede-atlas op het niveau van de statistische sectoren in België, kan een dergelijke oefening uiteraard alleen worden uitgevoerd voor gemeenten en steden die gegevens verzamelen en produceren die informatie verschaffen over de sociaaleconomische situatie van alle statistische sectoren op hun grondgebied. Naast het belang van het verzamelen van gegevens over de (non-)take-up van maatregelen en rechten, onderstreept dit ook het belang van gegevens over de sociaaleconomische kenmerken van individuen en huishoudens op het niveau van de statistische sectoren, om dit soort vergelijkingen te kunnen maken.

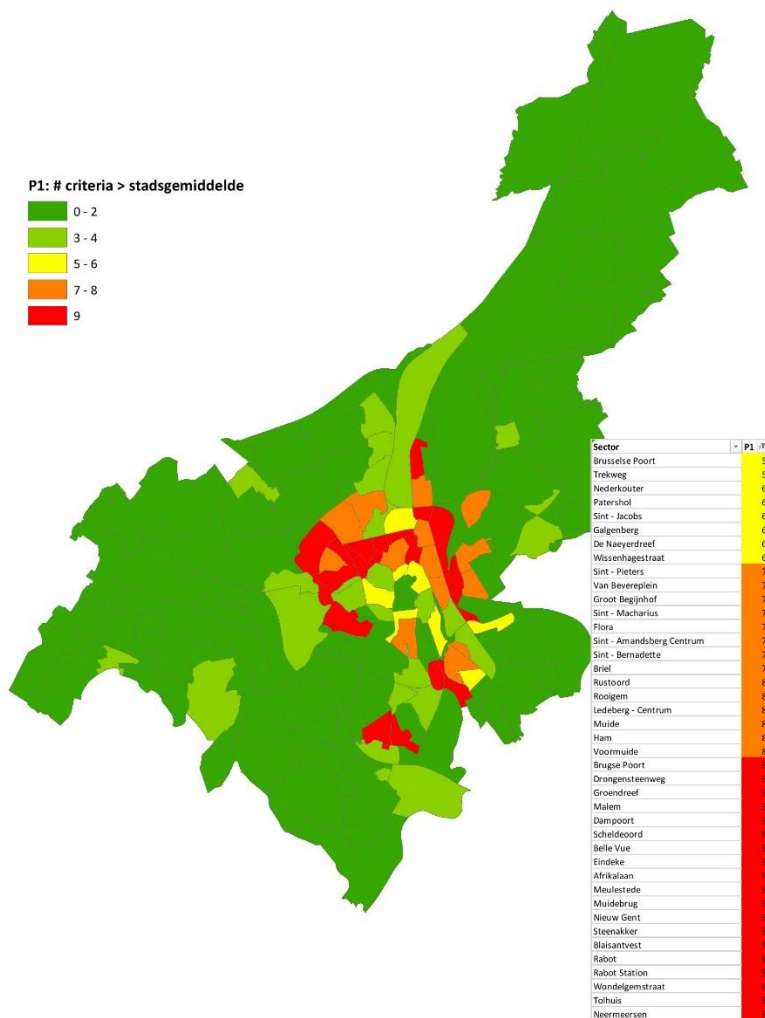
We geven hier een voorbeeld van de vergelijking die voor een gemeente of stad - in dit geval Gent - kan worden gemaakt door de cijfers over de take-up van de Hello Belgium Railpass te vergelijken met een armoede-index op het niveau van de statistische sectoren.

Kaart: Take-up op het niveau van de statistische sectoren van de Stad Gent

De kansarmoede-index (2020) werd samengesteld uit een set criteria die zo goed mogelijk de multidimensionaliteit van kansarmoede benadert. Hoe hoger deze index, hoe meer precair de situatie van de statistische sector.

Index kansarmoede 2020

Kaart: Index kansarmoede 2020 met classificatie van de statistische sectoren naargelang aantal armoedecriteria waarop meer wordt gescoord dan het stadsgemiddelde, Stad Gent

Besluit

Vaststelling van non-take-up van de Hello Belgium Railpass naargelang sociaaleconomische positie

De beschrijvende analyse van de Hello Belgium Railpass data toont belangrijke verschillen op het vlak van non-take-up naargelang sociaaleconomische positie. Zo is er een lagere take-up naarmate men een lager opleidingsniveau heeft, van andere herkomst is, een lager inkomen heeft. We noteren deze resultaten zowel bij de analyse op individueel niveau als op niveau van gemeenten en statistische sectoren. De resultaten van de logistische regressie wijzen vooral op de invloed van opleidingsniveau en migratieachtergrond voor de kans op take-up van de Hello Belgium Railpass.

Ook de pertinentie van het aanbod speelde een rol

Daarnaast is er ook een impact van de nabijheid van een station, waarbij men kan veronderstellen dat het aanbod van een gratis pass aantrekkelijker was voor huishoudens die relatief dicht bij een station wonen. De dynamiek van het station in de buurt, waaronder ook de frequentie van treinen, zal waarschijnlijk ook een rol spelen.

Verschillende mogelijke redenen voor een lagere take-up

Een verklaring voor de lagere take-up, en dus hogere non-take-up voor mensen met een lagere sociaaleconomische positie, kunnen we vinden bij een aantal oorzaken verbonden aan de problematiek van non-take-up:

- Eens personen zelf een aanvraag dienen te doen, bestaat het risico op non-take-up. Wanneer de toekenning ‘ambtshalve’ zou gebeuren, en elke burger – of bepaalde doelgroepen die we kunnen identificeren in bestaande databanken (bijvoorbeeld het recht op verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorgen) - een pass automatisch zou opgestuurd worden, is er nauwelijks risico op non-take-up. Omwille van een aantal redenen werd deze optie niet gekozen door de bevoegde minister en de NMBS.
- Vooraleer aanvraag te doen, moet men op de hoogte te zijn van het aanbod. Het is mogelijk dat burgers geen weet hadden van het aanbod, omdat ze de informatie niet kregen of zagen, omdat ze die informatie niet begrepen.
- De aanvraag diende digitaal te gebeuren via een online aanvraagformulier. Voor heel wat burgers is een dergelijke digitale aanvraag echter een moeilijke zaak wegens geen toegang tot internet, weinig ervaring enzovoort. De digitale kloof is bijzonder actueel, mag niet onderschat worden, en de effecten waren tijdens de COVID-19-crisis duidelijk zichtbaar in verschillende domeinen (onderwijs, hulpverlening, toegang tot informatie over COVID-19 en de gezondheidsmaatregelen...).

- Soms doen mensen geen aanspraak op een voordeel, een dienst of een recht omdat ze het aanbod niet als pertinent beschouwen. Dit kan bijvoorbeeld het geval geweest zijn voor diegenen die niet in de buurt van een station wonen, of moeilijkheden hebben om er te geraken. Daarnaast kan ook de COVID-19-context – met het risico op besmetting – een afremmend effect gehad hebben voor een eventuele aanvraag van de Hello Belgium Railpass.

Tegelijk is het belangrijk een aantal initiatieven te vermelden waarmee geprobeerd werd om de non-take-up te verminderen. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede had ook opgeroepen voor dergelijke aandachtspunten in zijn advies aan de NMBS en de bevoegde minister:

- De NMBS deed een brede promotie in treinstations, in kranten en weekbladen.
- De NMBS installeerde een telefonische helpdesk waarbij burgers geholpen werden bij de aanvraag. Tevens werd een oproep gelanceerd aan OCMW's om mensen waarmee men in contact stond te helpen bij de aanvraag. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede ondersteunde deze oproep voor hulp bij de aanvraag via een mailing en persbericht. Op deze oproep kwam een heel positieve respons van verschillende organisaties, bijvoorbeeld de gewestelijke begeleidingsdiensten Forem en VDAB die hun arbeidsbegeleiders vroegen om werkzoekenden te helpen in de aanvraag.
- Er was tevens de mogelijkheid voor derden (familie, vrienden, hulpverleners...) om de aanvraag voor iemand anders te doen, door het online formulier met het rijksregisternummer van de betrokkene in te vullen. Dit kon dus ook telefonisch gebeuren door een NMBS-medewerker van de helpdesk.
- Het gebruik van het rijksregisternummer was waarschijnlijk voor een groot deel van de bevolking een herkenbaar gegeven, en gemakkelijk door te geven bij hulp door derden. Via dit rijksregisternummer konden ook alle personen in het bevolkings-, of vreemdelingen- of wachtregister een aanvraag doen. Wel was het - zoals reeds aangegeven - voor personen met een bisnummer niet evident om de aanvraag te doen.

Een opportuniteit voor analyse van (non-)take-up, tegelijk een oproep voor een systematisch beleid rond non-take-up en het meten ervan

De maatregel van de Hello Belgium Railpass vormde een opportuniteit om een analyse te doen op de (non-)take-up ervan. Maar de data konden enkel worden geanalyseerd omdat het Steunpunt tot bestrijding van armoede een aanvraag deed om de data ter beschikking te stellen. We willen hier nogmaals de NMBS en de FOD Mobiliteit en Vervoer bedanken voor hun inspanningen om aan deze vraag te voldoen. Een systematisch beleid terzake ontbreekt echter in België. We willen dan ook ons pleidooi herhalen om bij de opstelling van maatregelen ook na te denken over de mogelijke non-take-up en over de mogelijkheden om data te verzamelen en ter beschikking te stellen voor verdere analyse. Deze analyse maakt het mogelijk om de pertinentie en het bereik van maatregelen te kunnen evalueren, en de nodige acties te ondernemen in de strijd tegen non-take-up.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede is verheugd om – samen met de partnerinstellingen – deze analyse gerealiseerd te kunnen hebben. Uiteraard zijn er ook beperkingen. De data hebben enkel betrekking op de aanvraag, en niet op het gebruik. Voor een dergelijke analyse is een andere registratie nodig, of kunnen bijvoorbeeld surveys ingezet worden. Daarnaast hebben de beschikbare databanken ook hun eigen beperkingen. In elk geval dient ook te worden ingezet op de verdere ontwikkeling van deze verschillende instrumenten.

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE, BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING

Koningsstraat 138, 1000 Brussel

www.armoedebestrijding.be

@Luttepauvrete

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting